

THE ROLE AND IMPORTANCE OF WRITTEN SPEECH IN PRIMARY EDUCATION

Gumsha Mirzabekova¹

Yulduz Muxiddinova²

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyoz

DOI: 10.5281/zenodo.15640428

Article History	Abstract
Received: 13.05.2025 Accepted: 11.06.2025	This article explores the didactic importance of developing written speech in primary education and its role in enhancing students' thinking and expression skills. Through writing, children improve logical thinking, literacy, and creative approaches. The article also analyzes modern pedagogical strategies and effective methods for teaching written expression.

Keywords: written speech, primary education, literacy, expression, methodology, pedagogical approaches.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Senior lecturer of the Department of "Primary Education", Faculty of Primary Education, Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyoz, Uzbekistan

² Student of the Department of Primary Education, Ellikkala Pedagogical Faculty, Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyoz, Uzbekistan

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA YOZMA NUTQNING O'RNI VA AHAMIYATI

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

yoзма nutq, boshlang'ich ta'lim, savodxonlik, ifoda, metodika, pedagogik yondashuvlar

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim bosqichida yozma nutqni shakllantirishning didaktik ahamiyati, o'quvchilarning fikrlash va ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Yozma nutq orqali bolalarda mantiqiy fikrlash, savodxonlik va ijodiy yondashuv rivojlanadi. Maqolada shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va samarali metodlar asosida yozma nutqni o'rgatishning usullari tahlil qilingan.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim davri – o'quvchilarning intellektual va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim bosqichdir. Bu davrda bolalar nafaqat o'qish va yozish, balki o'z fikrlarini aniq va ravon ifodalashni o'rganadilar. Yozma nutqni rivojlantirish, ularning mantiqiy fikrlash, ijodiy tafakkur, va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishga katta yordam beradi. Shu boisdan boshlang'ich ta'limda yozma nutqning o'rni va ahamiyati juda katta. Boshlang'ich ta'limda yozma nutqni o'rganish, o'quvchilarning axborotlarni tushunish va ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Yozma nutqning ta'lim jarayonida o'ynaydigan roli bir nechta jihatlaridan iborat:

1. Tafakkur va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.

Yozma nutqning o'rganilishi, o'quvchilarga fikrlarini aniq, tartibli va mantiqiy tarzda ifodalashga yordam beradi. Yozma matn yaratish jarayonida o'quvchi o'z fikrlarini ajratib, ular orasidagi munosabatlarni o'rganadi. Bu esa uning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

- O'quvchi yozma matnni tahlil qilib, asosiysi va yordamchi fikrlarni ajratib olishni o'rganadi.

- Matn yaratish jarayonida izchillik va mantiqiylikni saqlash talab qilinadi, bu esa o'quvchining tafakkurini kengaytiradi.

2. Savodxonlik va grammatik ko'nikmalarni oshirish.

Yozma nutq o'quvchining savodxonligini shakllantirishga yordam beradi. To'g'ri yozish, imlo qoidalariga rioya qilish va grammatik jihatdan aniq fikr bildirishi o'quvchining nutq madaniyatini oshiradi.

- O'quvchilar imlo va grammatika qoidalariga rioya qilishni o'rganadilar, bu esa ularning umumiy savodxonligini oshiradi.

- O'quvchi yozish jarayonida so'z boyligini kengaytiradi va tilda ifodalash imkoniyatlari rivojlanadi.

- Yozma nutqning o'rgatish jarayonida o'quvchilar muntazam ravishda so'z va gaplarni shakllantiradilar, bu ularning og'zaki nutqini ham rivojlantiradi.

3. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish.

Yozma nutq bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. o'quvchilar hikoyalar, esse, bayonlar va boshqa turdagi yozma matnlarni yaratish jarayonida ijodkorlikka turtki olishadi. Ijodiy yozuv, o'quvchilarga o'z fikrlarini yangi va qiziqarli shaklda ifodalash imkoniyatini beradi.

- Bayon yoki hikoya yozish jarayonida o'quvchilar o'z tasavvurlarini ishlatadilar, bu esa ijodiy tafakkurlarini rivojlantiradi.

- Yozma mashg'ulotlar bolalarning muammolarni ijodiy hal etish qobiliyatini oshiradi.

- Ijodiy fikrlashning rivojlanishi o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

4. O'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirish.

Yozma nutq o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. To'g'ri va aniq yozish, o'quvchilarning o'z fikrlarini jamiyatda erkin ifodalashiga yordam beradi.

- Yozma mashg'ulotlar orqali o'quvchilar to'g'ri so'zlash va mantiqiy izchillikda ifodalashni o'rganadilar.

- O'quvchilar yozma nutqda o'z fikrlarini aniq va tushunarli tarzda bayon etishga o'rganadilar, bu esa ularning og'zaki nutqini ham rivojlantiradi.

- Yozma nutq o'quvchilarga o'z nuqtayi nazarini ifoda etishda yordam beradi, bu esa kelajakda jamiyatda muvaffaqiyatli muloqot qilish imkoniyatini yaratadi.

5. Axborotni tahlil qilish va qayta ishlash qobiliyatini oshirish.

Yozma nutq orqali bolalar axborotni to'g'ri qabul qilish va ularni tahlil qilishni o'rganadilar. Bu, o'quvchilarning kunlik hayotida axborotni ajratib olish, ularni tahlil qilish va mantiqiy ravishda qayta ishlash qobiliyatini oshiradi.

- O'quvchilar matnni tahlil qilish orqali uning asosiy g'oyasini aniqlashni o'rganadilar.

- Yozma nutq o'quvchilarga mavzuni chuqur tushunishga va tahlil qilishga yordam beradi, bu esa kelajakda ilmiy ishlar va izlanishlar uchun muhimdir.

Boshlang'ich ta'limda yozma nutqning ahamiyati nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini oshirishda, balki ularning shaxsiy rivojlanishida ham katta ahamiyatga ega. Yozma nutq o'quvchilarni to'g'ri fikrlashga, o'z fikrlarini ravon ifodalashga va atrof-muhitga moslashishga yordam beradi.

Yozma nutq o'quvchilarning jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, yoshlarni ta'lim olish jarayonida axborotni tahlil qilish, mustaqil fikrlash va o'z fikrlarini aniq ifodalash qobiliyatini rivojlantirish muhimdir.

- Yozma nutq orqali o'quvchilar ijtimoiy va shaxsiy muammolarni hal qilishni o'rganadilar.

- Kelajakda ular ta'limda, ishda yoki kundalik hayotda muvaffaqiyat qozonishlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'zlashtiradilar. Nutq faoliyati uchun, shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqini o'stirish uchun bir necha shartga rioya qilish zarur:

1. Kishi nutqining yuzaga chiqishi uchun talab bo'lishi kerak. o'quvchilar nutqini o'stirishning metodik talabi o'quvchi o'z fikrini, nimanidir og'zaki yoki yozma bayon xohishi va zaruriyatni yuzaga keltiradigan vaziyat yaratish hisoblanadi,

2. Har qanday nutqning mazmuni, materiali bo'lishi lozim. Bu material qanchalik to'liq, boy, qimmatli bo'lsa, uning bayoni shunchalik mazmunli bo'ladi.

3. Fikr tinglovchi tushunadigan so'z, so'z birikmasi, gap, nutq oborotlari yordamida ifodalansagina tushunarli bo'ladi. Shuning uchun nutqni muvaffaqiyatli o'stirishning uchinchi sharti-nutqni til vositalari bilan qurollantirish hisoblanadi.

Nutqni egallashning qator aspektlari mavjud. Bular:

1. Adabiy til normalarini o'zlashtirish

2. Jamiyatimizning har bir a'zosi uchun zarur bo'lgan muhim nutq malakalarini, ya'ni o'qish va yozish malakalarini o'zlashtirish.

3. Boshlang'ich sinf o'quvchilar nutq madaniyatini takomillashtirish.

Nutq o'stirishda uch yo'nalish aniq ajratiladi:

1) so'z ustida ishlash;

2) so'z birikmasi va gap ustida ishlash;

3) bog'lanishli nutq ustida ishlash.

XULOSA

Boshlang'ich ta'lim bosqichida yozma nutqni shakllantirish o'quvchilarning fikrlash jarayonini chuqurlashtirish, o'z fikrini mantiqiy, aniq va mazmunli ifoda eta olish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Yozma nutq bolalarning nafaqat savodxonlik darajasini oshiradi, balki ularning mustaqil fikrlashi, tafakkur yuritishi, estetik didi va ijodiy salohiyatini ham kamol toptiradi. Shu bois boshlang'ich sinf o'qituvchilari zamonaviy metodlardan foydalangan holda yozma nutqni o'rgatishda tizimli va izchil yondashuvni yo'lga qo'yishlari zarur. Maqsadli, izchil va innovatsion yondashuvlar orqali bolalarda yozma nutqqa qiziqish uyg'otish va bu ko'nikmani mustahkamlashga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirova M. T., Tursunxo'jayeva M. "Ona tili o'qitish metodikasi". – Toshkent: "O'qituvchi", 2019.

2. Toshpo'latova S. "Boshlang'ich sinfda savod o'rgatish va ona tili o'qitish metodikasi". – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.

3. Qurbonova M. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni shakllantirishda diktant turlaridan foydalanish". "Xalq ta'limi" jurnali, 2022, №3.

4. Karimova N. "Ona tili darslarida ta'limiy diktantlardan foydalanish metodikasi". "Pedagogik izlanishlar" jurnali, 2021, №2.